

4. Реймерс Н.Ф. Природопользование : словарь-справочник. Москва : Изд-во «Мисль», 1990. 639 с.

5. Дудюк В. С., Гобела В. В. Теоретичні підходи до визначення поняття екологічної безпеки. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2015. Вип. 25.5. С. 130-135. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnltu_2015_25.5_23

6. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>

7. Черенкевич О.С. Екологічна безпека України: статистична оцінка та моделювання. дис. ... к.е.н.: 08.00.10. /Нац. акад. статист., обліку та аудиту. Київ. 2021. 190с.

8. Петрушенко М. Концепція економічної оцінки та механізму управління екологічними конфліктами. *Економіст*. 2012. №11. С.47-51.

Сукшинський Назар Ігорович

Студент I курсу магістратури

Західноукраїнського національного університету

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ

Аналіз світової практики розвитку фінансової освіти [2] доводить, що як рівень фінансової грамотності, так і ступінь розуміння цієї проблеми та розробленість і масштабність її вирішення суттєво різняться за країнами.

Вперше на державному рівні проблема фінансової освіченості населення була піднята у США. Причому зміст поняття «фінансова грамотність» сьогодні у Сполучених Штатах трактується дуже широко, включаючи, окрім питань ведення домашньої бухгалтерії, управління кредитами, пенсійного планування тощо навіть дії щодо управління грошовими доходами і витратами під час стихійних лих, терористичних актів або ж у випадку раптової хвороби [2]. До того ж, популяризація освітніх економічних питань здійснюється досить активно, починаючи з початкової школи.

Скажімо, багаторічний досвід економічної освіти в США показав

доцільність раннього знайомства дітей з базовими економічними поняттями. У цьому процесі важливе значення має формування поведінкових навиків, культури ділової комунікації, здатність відстоювати свої права без порушення прав інших членів суспільства, вміння вести переговори, працювати в команді, приймати на себе ризики і правильно оцінювати шанси на успіх. Важливим є навчання школярів в межах курсу з особистих фінансів навикам користування кредитними картками, вмінню оцінювати і обирати схеми медичного страхування, розраховувати податкові платежі, аналізувати необхідність і доцільність взяття кредиту тощо [1]. Результатом реалізації зазначених заходів є висока питома вага фінансово грамотних підлітків у США.

Широкого поширення в освітній практиці набули також ділові ігри, які дозволяють наблизити набуті знання до реальної ситуації та окреслити шляхи найбільш ефективного виходу з неї. Велика роль у пропаганді економічних знань відводиться засобам масової інформації (у США в 1990 -их роках навчальні програми транслювали близько 200 телестанцій, а понад 700 студій пропонували навчальні передачі по системі кабельного телебачення [2]. Поряд із формальною освітою дорослого населення (навчання в традиційних навчальних закладах за певним навчальним планом з отриманням відповідного документу, який підтверджує рівень кваліфікації спеціаліста), у США широко використовують різноманітні форми неформальної та інформальної освіти [2].

Довший час європейським лідером в організації фінансової освіченості населення вважали Швецію, яка володіє розгалуженою мережею безперервної освіти, доступної широким верствам. Однак потрібно відмітити, що програми підвищення фінансової грамотності активно реалізуються практично і у всіх країнах Європейського Союзу, а цільовою групою, на яку спрямовані основні зусилля урядів та громадськості цих країн, є молодь віком від 18 до 21 року. При цьому кожна четверта із згаданих програм спрямована на малозабезпечених громадян, кожна друга - використовує декілька інструментів передачі фінансових знань, а кожна шоста - реалізується приватними фінансовими інституціями [2].

Проте фахівці стверджують, що серед європейських держав найбільш глибоко і серйозно до питань фінансової освіченості підходять у Великій Британії, яка є однією з найпередовіших країн у сфері фінансової грамотності. Цьому сприяють, зокрема, досить високий загальний рівень інформованості населення із зазначених питань, розвиненість демократичних інститутів і фінансового ринку, усі учасники якого активно працюють над фінансовою просвітою населення [2].

У Франції популяризація фінансових знань триває понад століття. Саме у 1919р. тут запрацювала перша програма у сфері освіти, фінансів і педагогіки. Причому весь цей час фінансова освіта населення здійснювалася громадськими організаціями за фінансової підтримки банків та інших комерційних структур. І лише з 2003р. процес фінансової освіти населення набув офіційного характеру у зв'язку з прийняттям закону про фінансову безпеку. В результаті усе французьке населення (у тому числі і жителі сільських комун) отримало за соціально прийнятну плату гарантовану державою можливість доступу до набору телекомунікаційних послуг - телефонного зв'язку, електронної пошти, інтернет-ресурсів, правової інформації, юридичних консультацій та відкритих державних інформаційних масивів [2].

З-поміж країн Східної Європи у сфері підвищення фінансової освіченості населення помітно вирізняється Польща, активні дії якої спрямовані на залучення до фінансової освіти передусім підростаючого покоління та малозахищених верств населення, а також на співпрацю з представниками засобів масової інформації щодо популяризації фінансових знань. Недарма портал Національного банку Польщі, який містить електронні навчальні курси, а також ігри, мультимедійні презентації, сценарії уроків з набуття фінансових знань і навиків, у 2005р. був відмічений нагородою Європейського інституту державного управління за ефективну практику в сфері державних послуг у категорії «Освітній портал, навчання» [2].

У Канаді за сприяння Фінансового споживчого агентства цієї країни у 2005р. був проведений перший симпозіум з питань фінансової грамотності, який

об'єднав понад 200 учасників із державного, некомерційного та приватного секторів та сформував стратегію державної політики стосовно фінансової грамотності населення. Розроблена у 2004р. для канадійців програма «Практичні навички. Гроші» включає брошури і веб-сайти, які пропонують поради і консультації щодо управління сімейним бюджетом і кредитами, планування виходу на пенсію та інших важливих фінансових питань [2].

Проблеми фінансової освіти останніми роками стали об'єктом пильної уваги і у державах Південно-Східної Азії та Тихоокеанського регіону. Серед зазначених країн виокремлюється Сінгапур, уряд якого зробив ставку на формування національної філософії «опори на власні сили», щоб кожен громадянин зміг досягнути фінансової незалежності і зберегти її у похилому віці. За останнє десятиліття в Сінгапурі було запроваджено кілька новаторських схем, освітніх програм та інструментів у сфері грамотного управління особистими фінансами, які довели на практиці свою ефективність і отримали високе схвалення громадськості [2].

Широкого розповсюдження у світовій практиці набули також міжнародні програми підвищення фінансової грамотності населення, найпоширенішими серед яких є Junior Achievement (комплекс програм економічної освіти школярів, створений в США у 1919р.), Dolcheta (інтернет-проект, розроблений університетами, вищими навчальними закладами, споживчими асоціаціями із 25 країн Європейського Союзу для навчання дорослих споживачів), Practical Money Skills for Life (програма, створена в 1995р. у США за ініціативи асоціації VISA для учителів, батьків та учнів і адаптована для понад 20 країн усіх континентів. Так, в Азійсько-Тихоокеанському регіоні ця програма діє з 2002р. і складається з 6 модулів, які висвітлюють найважливіші питання щоденного управління грошима для громадян усіх вікових груп) [2].

Відтак, беручи до уваги передовий зарубіжний досвід та сучасні вітчизняні реалії, вважаємо, що для підвищення рівня фінансової грамотності наших співвітчизників необхідно більш активно використовувати засоби масової інформації, Інтернет, можливості дистанційного управління. У цьому контексті

доцільним бачиться створення державного освітнього каналу, якість транслявання програм якого забезпечуватиметься шляхом залучення провідних науково-дослідних і освітніх центрів, відомих спеціалістів у сфері фінансів. Велику роль також може відіграти створення «гарячої» лінії для консультування громадян з актуальних питань фінансового законодавства, організації та ведення власного бізнесу, оподаткування тощо.

В сучасних умовах дуже важливо відновити довіру населення до владних структур та інституцій, чому, на наш погляд, сприяв би постійний та відкритий діалог уряду і суспільства за допомогою засобів масової інформації.

Також ми абсолютно переконані в тому, що з метою підвищення фінансової грамотності населення в Україні потрібно терміново внести ряд змін до системи реформування вітчизняної освіти з урахуванням загальносвітових тенденцій при безперечному збереженні наявних у нашій освітній системі відповідних досягнень. Це допоможе вийти зі складної економічної ситуації у найкоротші терміни та з найменшими втратами.

Надзвичайно важливою у зазначеному контексті, на наш погляд, є проблема підвищення фінансової грамотності школярів, адже саме в межах шкільної освіти можна максимально охопити фактично усі прошарки населення (включаючи і батьків учнів). Вважаємо, що надзвичайно корисним було б у школах, поряд із введенням окремого спеціалізованого предмету, створити систему факультативної освіти в межах державно-приватного партнерства, яка б за активної участі вітчизняних фінансових інституцій, некомерційних організацій, вищих навчальних закладів стимулювала розвиток таких позакласних форм роботи зі школярами як дні відкритих дверей у фінансових установах, гуртки юних фінансистів, ознайомлювальні екскурсії до найбільш відомих в регіоні фінансових структур тощо. Відтак, діти та молодь, які набагато сміливіше дивляться у майбутнє та охочіше ідуть на активні фінансові дії, поступово поширюватимуть набуті фінансові знання у сім'ях, що, відповідно, стимулюватиме батьків підвищувати рівень своєї фінансової грамотності.

Велику роль у підвищенні фінансової грамотності населення ми відводимо

також і системі вищої освіти, певним недоліком якої продовжує залишатися недостатня орієнтація на формування відповідних практичних навиків, що є абсолютно неприйнятним в умовах ринку. Тому вкрай необхідним вважаємо введення у навчальні освітні програми таких дисциплін як «Фінанси домогосподарств», «Управління особистими фінансами», «Управління особистим інвестиційним портфелем» тощо, що дасть можливість майбутнім випускникам - спеціалістам з вищою освітою - оволодіти основами фінансової грамотності та активно впливати на формування власного добробуту і підвищувати свій життєвий рівень.

Список використаних джерел:

1. Кізіма Т. інвестиційно-інноваційного розвитку України : монографія / В. Г. Дем'янишин, І. С. Гуцал, О. П. Кириленко, Т. О. Кізіма ; за ред. В. Г. Дем'янишина. Тернопіль : ТНЕУ, 2014. С. 323-332.
2. Фінанси зарубіжних країн: підручник / О. П. Кириленко, Т. О. Кізіма, Н. Я. Кравчук, В. П. Горин, Н. М. Ткачук, Г. І. Козак; за ред. Ю. М. Воробйов, В. Б. Тропіна, О. М. Сохацька. Тернопіль : ТНЕУ, 2013. 420 с.

Сургент Галина Володимирівна

*Заступник начальника управління – начальник відділу контролю за виробництвом та обігом спирту, спиртовмісної продукції, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, обігом марки акцизного податку, обслуговування акцизних складжів та податкових постів управління контролю за підакцизними товарами
Головного управління ДПС у Волинській області*

КОНТРОЛЬ ПОДАТКОВИХ ОРГАНІВ ЗА ВИРОБНИЦТВОМ ТА ОБІГОМ ПІДАКЦИЗНИХ ТОВАРІВ

Ринок підакцизних товарів є одним з найбільш складних об'єктів державного регулювання в Україні. Специфіка даного об'єкта управління зумовлена тим, що дана сфера має різний рівень державного впливу – від